

Osmanlı Tarih Yazıcılığına Bir Tepki Olarak Karamanlı Tarih Yazıcılığı: Şikârî ve *Karamannâme*'si

Hasan Taşkiran*

Giriş

Anadolu Türk tarihçiliği bilindiği üzere Selçuklular devrinden itibaren başlamıştır. Malazgirt Zaferi'nin (1071) akabinde Anadolu'ya gelen Oğuz kesafeti burada yeni bir devlet tesis etmişlerdir. Selçuklu şehzadeleri tarafından kurulan bu devlet, hiç şüphesiz Türkiye Selçuklu Devleti'dir.¹ Bu devletin kuruluşuyla birlikte Anadolu'da kurumsallaşma anlamında birçok gelişme yaşanmıştır. Müesseseseleşmenin en önemli örneklerinden biri de vaka/olay yazıcılığıydı. Türkiye Selçuklularının saltanat tarih yazıcılığı sonraları Beylikler devrinde de bu geleneğin yoğun olarak sürdürülmesinin temellerini atmıştır.

Bilindiği üzere Türkiye Selçuklularının en önemli tarihçilerinin başında İbn Bibî ve eseri *el-Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye* gelmektedir. Türkiye Selçuklu Devleti'nin 1192-1280 yılları arasındaki dönemi hakkında temel kaynak olan *Târih-i İbn Bibî* veya *Selçuknâme* olarak da bilinen bu eser, Moğolların Anadolu umumi valilerinden ve müverrih kimliğiyle de ön plana çıkmış olan Alâeddin Atâ Melik Cüveynî'nin kendisine Rum ülkelerin fethinden başlamak üzere Türkiye Selçuklu Devleti'nin tarihini yazmasını emretmiştir. Eser, 1192 tarihinden başlayıp İbn Bibî'nin vefat ettiği 1282 yılına kadarki Anadolu Selçuklu Devleti tarihini kapsamaktadır. Herbert W. Duda'ya göre bu eser, "esas itibari ile ne bir kronik, ne de pragmatik manada

* Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, htaskiran27@gmail.com DOI: 10.37879/9789751749994.2022.36

1 İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târih*, C IX, çev. Abdülkerim Özaydın, Bahar Yay., İstanbul 1989, s. 361; Bündârî, *Zübdetü'n-Nusra ve nuhbetü'l-usra*, çev. Kıvameddin Burslan, TTK Yay., 2. Baskı, Ankara 1999, s. 3; Hasan Taşkiran, "Selçuklu Ailesinde İktidar Hakkından Doğan Bölünmeler", *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 39/465 (2016), s. 20-22.

yazılmış bir tarih eseridir. Daha ziyade XIII. asırdaki yüksek İslam Kültürünün parlak ışığında yansıyan Fars dilinde yazılmış bir hatırat kitabıdır”² şeklinde kabul etmişse de Farsça kaleme alınmış olan bu eser kendisinden sonra gelecek olan beyliklerin tarih yazıcılığına veya müverrihlerine örnek teşkil etmişti.³ İbn Bibî'nin eserinden sonra Türkiye Selçukluları ve aynı zamanda beyliklerin kuruluş evresi için de önemli olan bir diğer eser ise Aksarayî'nin *Müsâmeretül-abbâr ve müsâyeretül-abyâr* adlı eseridir. İbn Bibî'nin eserinin sona erdiği 1280'den Selçuklu Devleti'nin yıkılışına kadar olan zaman dilimi için önemli vakayinamedir. 1256'dan başlayarak 1323 yılına kadarki zamanı içermektedir.⁴ Yine Ahmet Eflâkî'nin *Menâkıbül-ârifin (Âriflerin Menkıbeleri)* adlı eseri XIII. ve XIV. asır Selçuklu ve Beylikler dönemi Anadolu'su hakkında; toplum hayatı, şehir ve köy teşkilatı, toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiler, iktisadi şartlar, kıyafetler ve gelenekler gibi bilgiler içermektedir. İlk defa 1319'da Ulu Ârif Çelebi'nin emriyle kaleme alınmış olan eser yaklaşık 30 yıllık bir emeğin ürünüdür. Eserde Selçuklu ve Karamanoğlu Beyliği'yle ilgili bilgiler bulunmaktadır.⁵

Son Selçuklu hükümdarlarına Farsça şehname yazan Dehhânî ile birlikte Anadolu Türk tarihçiliği için yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönem Türkçeci bir tarihçilik anlayışıydı. Bunun en önemli temsilcisi ise Şikârî idi.

1. Müellif Şikârî Kimlik Bilinmezliği

Karamanoğullarının biricik tarihçisi Şikârî'nin kimliği, ailesi ve geçmişi tüm bilinmezliğini korumaktadır. Onunla ilgili tek tanıtıcı bilgi ise kaleme almış olduğu *Karamannâme*'nin mukaddime kısmında,

“Eğer bilmek dilersen bu Gubârı

Ayaklar turağıya'ni Şikârî”⁶ yazmasıdır.

Dönemin tezkirelerinde de onun hakkında bir malumatın olmayışı araştırmacıları XVI. asırda Şikârî mahlasını kullanan şairlere yönlendirmiş-

2 Herbert W. Duda, “İbn Bibî'nin Selçuklu Tarihi”, *Şarkiyat Mecmuası*, C II (İstanbul 1958), s.1.

3 İbn Bibî, *el-Evâmirül-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye*, haz. Adnan Sadık Erzi, TTK Yay., Ankara 1956; İbn Bibî, *el-Evâmirül-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye*, C I-II, çev. Mürsel Öztürk, KB. Yay., Ankara 1996.

4 Aksarayî, *Müsâmeretül-abbâr ve müsâyeretül-abyâr*, çev. Mürsel Öztürk, TTK Yay., Ankara 2000.

5 Ahmet Eflâkî, *Menâkıbül-ârifin (Âriflerin Menkıbeleri)*, C I-II, çev. Tahsin Yazıcı, Marif Basımevi, Ankara 1953-1954.

6 Şikârî, *Karamannâme*, haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu, Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yay., İstanbul 2005, s. 103.

tir. Devrin tezkirelerinde bu mahlası kullanan üç şair bulunmaktaydı. Bunlardan birinin *Karamannâm*'nin gerçek yazarı olabileceğini ileri sürmüşlerdir. İlki Rumeli kazaskerlerinden Abdurrahman Çelebi'nin mülâzımlığı ve emvâl-i şâhî müfettişliği görevlerinde bulunan, kadılık yapan Şikâri, ikincisi Hazinedarzâde Mustafa Çelebi, sonuncusu ise özellikle birçok araştırmacı tarafından müellif kabul görülen Acemî Kasım unvanıyla bilinen Kasım Paşa soyuna mensup, Diyarbakır mal defterdarı ve mirlîvâ olan Hasan Bey'in oğlu Ahmed'dir.⁷ Tabi *Târîb-i Karaman*'ın yazarının tezkirelerde belirtilen bu üç isimden birisimi yoksa bunların dışında birisimi olduğu günümüzde halen bilinmezliğini muhafaza etmektedir.

2. *Karamannâme* veya *Târîb-i Karaman*

2. 1. Eserin Nüshaları

Şikâri'nin yazmış olduğu bu eser, *Kitâb-ı Karamaniyye*, *Karamannâme*, *Kitâb-ı Tevârih-i Karamaniyye* veya *Kahramân-ı Zamân*, şeklinde farklı isimlerle kataloglarda yerini almıştır. Bu eserin en sahih bilinen üç nüshası bulunmaktadır. Bir nüshası Konya Yusufâğa (Millet) Kütüphanesi, biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde diğeri ise Berlin Devlet Kütüphanesi'ndedir.

Bu eserden ilk olarak merhum M. Fuad Köprülü, *Hayat* mecmuasında yayımlanan bir yazısında; “*Hicri 1119'da istinsah edilmiş bir nüshası Millet Kütüphanesi'nde ve diğer yeni bir nüshası da Dârülfünûn Kütüphanesi'nde 14104 numarada mukayyed bulunan Türkçe mensur bir Karaman Tarihi vardır ki Şikâri Şehnâmesi namıyla maruftur*”⁸ bahsetmiştir. Köprülü'nün bu bahsinden sonra 1927 tarihinde Halil Edhem Bey, *Düvel-i İslâmiye* adlı eserinde bahsetmiştir.⁹ Bu müellifler dışında Şikâri ile ilgili bilgi veren hatta onun eserini ilmi manada ilk kullanan yabancı bir müellif olan ve aynı zamanda Menteşe Beyliği tarihini yazan Paul Wittek'tir. 1934 tarihinde yazmış olduğu *Menteşe Beyliği* isimli kitabında Şikâri'nin esrinden oldukça yararlanmışır.¹⁰

Türkiye'de Şikâri'nin eseriyle ilgili ilk ciddi çalışmayı yapan Konya Milli Kitaplar Müdürü M. Mesud Koman olacaktır. 1946 tarihinde *Karamannâme* ile ilgili çeviri yazısını “Konya Mecmuası”nda yayımladıktan sonra eserle

7 Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-suarâ*, C I, haz. İbrahim Kutluk, TTK Yay., Ankara 1989, s. 517-518; Sara Nur Yıldız, “Şikâri”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C 39, Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2010, s. 162.

8 Fuad Köprülü, “Selçukiler Devrinde Anadolu Şairleri Hâce Dehhâni”, *Hayat Mecmuası*, S.1 (1926), s. 4; M. Fuad Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Akçağ Yay., Ankara 2006, s.53.

9 Halil Edhem, *Düvel-i İslâmiye*, Milli Matbaa, İstanbul 1927, s. 296.

10 Paul Wittek, *Menteşe Beyliği*, çev. Orhan Şaik Gökyay, TTK Basımevi, Ankara 1944, s. 48-49.

İlgili dizgi, notlar vs. gibi çalışmalarını da yaparak “Şikârî, Karamanoğulları Tarihi” ismiyle Konya’da bastırmıştır.¹¹ Mesud Koman, Köprülü’den farklı olarak Şikârî’nin eserinin 7 nüshasının olduğunu esere yazmış olduğu ön-sözde bahsetmektedir. Bunları şu şekilde sıralamaktadır:

“1- Konya Milli (Yusuf Ağa) Kitaplığındaki nüsha: Hadimizâde Enver efendiden Veled Çelebi Efendi’ye, ondan da İnhisarlar Başmüdüğü İhsan Korucu’ya geçmiş, noksan sahifeleri M. Ferid Uğur’dan tedarik edilerek tamamlanmıştır. 2- D. D. Yolları müfettişlerinden Sayın Koyunoğlu Ahmed İzzet teki nüsha. 3- İstanbul Millet Kitaplığı’ndaki nüshayı, Ali Emirî, eski Maliye nazırlarından Ragıb Beyden, o da Hacı İzzet Paşa terekesinden satın almış. 4- İstanbul Üniversitesi’ndeki nüsha: Arif Paşa bunu İbrahim Aczi’ye istinsah ettirmiş. 5- Bursalı Mehmed Tahir’deki nüsha. Halen (1946) kimde olduğu bilinmiyor. 6- Halil Edhem’de de bir nüshası olduğu duyulmuşsa da adı geçen, bir mektubunda, Karaman kitabelerini yazarken, eserin tamamını değil, muhtelif sahifelerinin kopyalarını gördüğünü yazmıştır. 7- Berlin’de Prusya Devlet Kütüphanesi’ndeki nüsha.”¹²

Ancak temelde en eski olarak başta Yusufâğa (Milli) Kütüphanesi ve İstanbul Kütüphanesi’ndeki nüshalar kabul edilmektedir. Buna Berlin nüshası eklenince diğer geri kalanların bu üç nüshadan kopyalandığı üzerinde durulmuştur. Nitekim Mesud Koman’ın ilim camiasına kazandırmış olduğu bu eserle ilgili Metin Sözen ve Necdet Sakaoglu’nun Yusufâğa (Konya) Kütüphanesi’ndeki en eski nüshasını temel alarak diğer nüshalarla noksan kısımlar tamamlanarak tekrardan yayım hayatına kazandırmışlardır. Özellikle çevrim yazısının evvelinde eser, yazarı, Karamanoğulları ile ilgili vermiş oldukları mukaddime mahiyetindeki tafsilatlı bilgi eseri kullanmak isteyen araştırmacılara önemli bir yol gösterici olmuştur.¹³ Çalışmamızı hazırlarken bu son çalışmadan yararlandık.

11 M. Mesud Koman, *Şikârî’nin Karamanoğulları Tarihi*, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay., Konya 1946.

12 Koman, *age.*, s. 2-3.

13 Şikârî, *Karamannâme*, haz. Metin Sözen-Necdet Sakaoglu, Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yay., İstanbul 2005.

2. 2. Eserin Muhtevası

Şikârî'nin hazırlamış olduğu bu eser Farsça kaleme alınmış olan Yârcânî'nin *Şehnâme'sine* dayanmaktadır. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in (1356-1398) kendinden önceki dönemlerde Gazneli Sultan Mahmut'a atfen yazılan Firdevsî'nin *Şâbnâmesi* ve Türkiye Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubad namına Hoca Dehhânî'nin yazmış olduğu *Şehnâmesi'*nden etkilenerek Karamanoğulları için de böyle bir şehname yazılmasını ister. Bunun için Karamanlı şairlerden Yârcânî bu vazifeyi verir. Yârcânî, Hoca Dehhânî'nin eserinden esinlenerek Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey zamanına kadarki Karamanoğulları tarihini Farsça manzum olarak yazmıştır.

16. asırda ise Şikârî tarafından Osmanlıcaya çevrilerek Türkçeye kazandırılmıştır. Eserle ilgili dikkati çeken önemli bir husus ise 15-16. asır olaylarının sonradan eklendiği kesin olsa da bunu yazan başka biri mi yoksa Şikârî'nin bizzat kendisi eklemeye yaparak çevirdiği üzerinedir. Galip ihtimal Şikârî, bizzat kendisi dönemine kadar ki 15-16. asır olaylarını da devrin kroniklerinden istifade edip esere naklederek uzatmıştır. Zira onun 16. asırda yaşamış bir Karamanlı şair olduğu genel kabul gördüğü için eklemeleri de kendisi yapmıştır.

Şikârî'nin *Karamannâme'si* içerik ve anlatım biçimiyle dönemin sade, yalın Anadolu Türkçesiyle yazılmıştır. İçerik bakımından herhangi bir genel kaynağa başvurmamış olması ve eserdeki destansı hadiseler, olaylarla ilgili abartılı anlatımın oluşu ve yine olaylarla ilgili hiç tarih vermeyişi bu kitabı kronolojik eserlerin safındaki yerine gölge düşürmüştür. Fakat eserde verilen olaylar, isimler ve yerler gerçektir. Eserdeki uydurma, abartılı ve tarafı yaklaşımı zaman zaman anakronizme düşmesi yazım dünyası tarafından pek itibar edilmemesine veya temkinli yaklaşımlarına neden olmuştur. Ancak hal böyle ise de Karamanoğulları Beyliği'yle ilgili bilinen tek eser olmasından dolayı eser kıymete şayandır. Bu eseri mühim kılan bir diğer özellik ise hâkim Osmanlı ideolojik tarihçiliği dışında Anadolu'da yazılmış muhalif eserlerden biri olması ve de Anadolu coğrafyasında Osmanlılarla hâkimiyet mücadelesinde başat rol alan Karamanoğulları lehine ve bu beyliğin pencesinden olaylara baktığı içindir.

Müellif, eserini içerik bakımından Türk-İslam tarihçiliğinin bir özelliği olan ve aynı zamanda devrin bir yazım geleneği olan, hadiselere önceki devirlerle başlatmıştır. Yunan, Rum, Acem tarihlerine değinerek Hz. Peygamber'in nübüvvet dönemi, Bizans, Pers ve Arap savaşlarını anlatır. Sonrasında Selçuklular devri Anadolu'sundan bahsederek Larende, Konya ve Aksaray

şehirlerinin imar edilişlerini, Haçlı Seferlerini ve devrin Selçuklu sultanları Kılıç Arslan ve Mesud dönemlerini anlatarak başlar. Sonrasında Karamanoğullarının anlatımına başlandığı bölümde, Karaman ailesinin menşeyini, Anadolu'da Sultan Alâeddin Keykubad tarafından Selçuklu-Kilikya Ermeni Krallığı hudut bölgesi olan Taş-eli bölgesine nasıl yerleştirildikleriyle beyliğin tarihine giriş yapar. Bu kısımlar özellikle savaşçı uc beyliğin ortaya çıkış evresi destansı bir anlatımla aktarılmıştır.

Yalın bir Türkçe ile Karamanlı beylerin ve şehzadelerinin yaşantılarını ele almakla başlayan müellif, eserin esas kısmını oluşturan Alâeddin Ali Bey dönemine büyük ağırlık vermiştir. Özellikle Karamanlı-Osmanlı mücadelesi ve onun Yıldırım Bayezid tarafından nasıl öldürüldüğü üzerinde durmuştur. Şikârî, Timur'un Anadolu istilasını sonrasında Karaman-Osmanlı mücadelelerini ve Karaman yurdunun Osmanlı egemenliğine girişini yüzeysel ve kısa anlatımlarla geçiştirmiştir.¹⁴

Yaklaşık 250 yıllık beylik tarihinin anlatıldığı bu eser yoğun olarak bir Osmanlı karşıtlığı üzerine kurgulanmıştır. Kasım Bey'in kendisine sığınan Cem Sultan'ın Rodos'a gitmesinin ardından 22 yıl yaşayıp Karaman ülkesini idare ettiği ve sonrasında Yavuz Selim tarafından zehirlenerek öldürüldüğü ve çeribaşısının adamlarıyla Şah İsmail'in yanına sığınmalarıyla son bulur.

Eserin ilk kısımlarında bir Osmanlı karşıtlığı pek fazla görünmemesinin temel sebebi eseri oluşturan *Şehnâme*'den dolayıdır. Çünkü o tarihlerde Osmanlıların Karamanlılar üzerinde henüz bir egemenliği yoktu. Ancak devamında Osmanlı meşruluğunu sorgulayan ve yönetimine karşı tavırlı yazının sebebi hem Karamanlıların kendilerini Selçukluların meşru mirasçıları olarak görmeleri hem de bunu bilen Şikârî'nin Osmanlı'nın Karaman yurdundaki egemenliğini kabullenmemesinden kaynaklanmaktadır.

3. *Karamannâme* ve Osmanlı Kronikleri: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım

Bilindiği üzere Osmanlılardaki ilk tarih yazımı veya resmi tarihçiliği, beyliğin kuruluşundan yaklaşık bir asır sonra 15. yüzyılda başlamıştır. Bu tarih yazıcılığı, özellikle XIV-XV. asırlar arasındaki Osmanlı yöneticilerinin hayatını, siyasi, askerî ve zafer başarıları hakkında bir olay dizimciliği yöntemiyle almıştır.¹⁵

14 Yıldız, agm., s. 163.

15 Köprülü, *age.*, s. 53-55.

Esasen Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlıların siyasi teşekkülleri ve birçok benzerlik bu iki devletin tarih yazıcılığına da yansımıştır. II. Murad döneminde birçok alanda gelişme gösteren Osmanlı devleti, resmi tarih yazıcılığının temellerini de bu dönemde atmışlardır.

Osmanlı tarihçiliği menkıbeler ve destanlarla başlamıştır. Özellikle Yahşi Fakih'in *Menâkıb-ı Âl-i Osmân*, eseri günümüze ulaşmamış olsa da Âşıkpaşazâde sayesinde dolaylı da olsa günümüze intikal etmiştir. Nitekim aynı durum Karamanoğulları için de geçerliydi. Zira Şikâri'nin kaynak olarak kullanmış olduğu Yârcânî'nin *Şehnâmesi* günümüze ulaşmamıştır. Bu benzerliğin yanı sıra özellikle Anonim Tevârih-i Âl-i Osmanlar ve Âşıkpaşazâde, Hadîdî ve diğer Osmanlı eserlerindeki kuruluş hadisesinin menkıbeler ve destanlara dayandırılmış özelliklerini *Karamannâmê*'de de görmemiz mümkündür.

Osmanlı kuruluş dönemi rüya motiflerini ve dini şahsiyetlerin rolünü Osmanlı kroniklerinde sıkça görmekteyiz. Özellikle "Çınar motifli rüya" ve Şeyh Edebâli gibi manevî kimliklerin benzerini, Karamannâmêde, Oğuz Kağan nesline dayandırma, Nure Sofî'nin Babailere intisabıyla almış olduğu manevî kimlik, Karamanoğlu Mehmet Bey'in rüyası, Mevlânâ ve ailesine yaklaşımları bunlara örnektir.¹⁶

Her ne kadar Osmanlı kroniklerinde "Bey" ifadesi kullanılsa da Şikâri'de, Karaman beylerinin kullanmış oldukları unvanlar, Osmanlılarınkiyle benzerlik göstermekteydi. Karamanoğlu sultanı için "es-Sultânü'l-A'zam" lakabı, yine beyleri için "Seyyidü's-selâtini'l-Arab ve'l-Acem", kullanılıyor. Öyle ki Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey için "Ebü'l-feth", lakabı kullanılmaktaydı. Sultan unvanının dışında eserde sıkça "Şah" unvanını da görmekteyiz. Bunun dışında da benzerlikler söz konusuydu. Özellikle Osmanlı kroniklerinde nasıl ki Sultan II. Bayezid için veli bir hükümdar olarak yansıtılmışsa aynıısını Şikâri, Karamanoğlu İbrahim Bey'e veli sultan demektedir.

Tüm bu benzerlikler dışında Şikâri'nin Osmanlı kroniklerinden ayrı düşüğü, muhalif olduğu hatta muhalif olduğu hususlarda bile benzerlikler olduğunu görmekteyiz. Konunun anlaşılabilmesi açısından kısaca birkaç karşılaştırmalı örnek vermek gerekir.

16 *Âşıkpaşazâde Tarihi*, haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç, K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003, s. 57-59; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cibânnümâ*, C I, haz. M. Altay Köymen-F. Reşit Unat, TTK Yay., Ankara 1995, s. 83; Anonim Tevârih-i Âl-i Osman, nşr. F. Giese, haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1992, s. 10; Şikâri, *age.*, s. 107, 121-122; Bilal Gök, "Babailer İsyanı ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi", *Hikmet Yurdu Dergisi*, 6/11 (Ocak-Haziran 2013), s. 225; Fatih Bayram, "Şikâri Tarihi/Karamannâmê", *Notlar*, S. 32, Türkiye Araştırmaları Merkezi Yay., Kasım 2015, s. 120-122.

Osmanlı kroniklerinde bağımsızlık alameti olan “tablu ‘alem”in Osman Bey’e veren kişinin Selçuklu Sultanı III. Alâeddin Keykubad tarafından gönderildiği yazılmaktadır. Ancak Şikârî,

“Ravieydür Keykubad oğlu Alâeddin’in Osman şahnesiydi. İnönü’de sürüsü gezerdi; koyun, at, deve beslenürdü. Osman ânlara müvekkel idi. Zira kâfir ol tarafa yakın idi. Gelüb almasun diye Osmanlı müvekkel kılmıştı. Ol zaman ki Alâeddin firar eyleyip Karamanoğlu Mehmed Bey kendi beglerine vilâyet tevzî eyledi. Osman gelüb himmet idüp sultanın ne kadar sürüsü varsa getirüp muhalefet eylemedi. Mehmet Bey dahi Osman’a üç pâre şehir bağışlayıp tablu u alem verüp beg eyledi”¹⁷ demektedir.

Ancak dönemin Osmanlı kroniklerinde¹⁸ ve belki de bunların biraz dışında çok da muhalif olmayan Enverî’nin *Düsturnâme*’sinde bunun aksi iddia edilmektedir.

“Nüre Sofi oğlu Mîr-i Karman
Eyledi Osman’a hizmet bir zaman
Almışdı ilini ânun Tatar
Vardı Osman cümle kıldı cümle târumâr
Sürdü Tatar’ı Karaman’ı kodı
Nüsha içre râviler böyle dedi
Karman dayim gelürdi hizmete
Gönderüb akına özengi tuta”¹⁹

Naklederek Osmanlı kroniklerinin anlatımını bir adım öteye götürerek, Karman Bey’in Osman’ın hizmetinde olduğunu belirtmiştir.

Şikârî’ye göre ise Selçukluların “çobanbaşı” olan Osman Bey’ beylik alameti tablu ‘alem’i Karamanoğlu’nun verdiğini, Osman’ın ise bu iyiliği unutup nankörlük ettiğini belirtir.

Bunun dışında bir örnek daha vermek gerekirse o da şudur; Sultan I. Murad’ın Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey’i yenilgiye uğratmasıdır. *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân*’da şöyle geçer:

17 Şikârî, *age.*, s. 154.

18 *Âşıkpaşazâde Tarihi*, s. 55.

19 *Düsturnâme-i Enverî*, haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yay., İstanbul 2012, s. 20.

“Kaçtı öğünden Karaman Şâhı anın
 Oldı mihr ile sipihrmâhanun
 Taht u büngâhı kamu terkitdiler
 Cân azîz olur diyüben gitdiler
 Çün Karamanlu'da bilürsen ne-var
 Vârı dahi anda oldu târmâr”²⁰

Ancak Şikâri'de ise durum çok farklı anlatılmaktadır. “İbn Osman (I. Murad) içeri girüb yer öpüb Germiyân'dan şekvâ eyledi. Allah'ın buyruğu üzere kızım verdim, oğlumsun benim” dedi.²¹

Bunların dışında Osmanlı kaynaklarından çok farklı bilgiler aktaran Şikârî, özellikle Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in ölümü hadisesinin ardından Osmanlı Sultanının oluşundan, Cem Sultan'ın Rodos'a gitmemesi hususundaki telkinlerle ilgili ayrı düşmektedir.

Şikârî'ye göre İbrahim Bey'in ölümüyle ilgili iki ayrı rivayet vardır. İbrahim Bey İstanbul'un fethinden sonra Veziri Ahmed Paşa ile tebrik maksadıyla Fatih Sultan Mehmet'e bir mektup göndermiş, Ahmed Paşa mektubu verdikten sonra, Osmanlı Padişahı onu تنها bir yere çağırarak, bir miktar zehir vermiş, eğer İbrahim Bey'i öldürürse, Karaman diyarını kendisine vereceğini söylemiştir. Vezir Ahmed Paşa, üzüm salkımı içerisinde yerleştirdiği zehirle İbrahim Bey'i zehirlemiş, yirmi altı gün sora İbrahim Bey vefat etmiştir. İkinci rivayet ise onun eceliyle vefat ettiği yönündedir.²²

Cem'in Rodos'a gitme fikrinin kendisinin mi yoksa Kasım Bey'in fikri mi idi? Bu konu da Şikârî, Osmanlı kaynaklarından farklı düşünerek Cem'in Rodos'a gitme fikrinin kethüdası Frenk Ali'den çıktığını hatta Kasım Bey'in buna karşı çıktığını belirtir ve Kasım Bey ile Cem Sultan'ın arasındaki diyalogları şu şekilde nakleder. “Cem, ey Karamanoğlu benim kethüdam (Frenk Ali Bey) Rodos'tan gelmedir. Frenk oğludur. Bana der ki: Gel beni Rodos'a gönder, varub Rodos Begi ile müşavere edelim, bizi Rumiline geçürsun. Varub kraldan yardım alalım ve Frenkten yardım alalım. Biz Rumilinden, sen canibden (cenup) yürü aradan Beyazud'u kaldıralım” der. Buna karşılık Kasım Bey ise, “Biz kâfir ile imtizaç edmezüz. Gel sözüm tut seni Mısır'a sultan edeyim.” der. Cem Sultan da kethüdasının vermiş olduğu akla kanarak Ka-

20 *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman*, nşr. F. Giese, haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1992, s. 23.

21 Şikârî, *age.*, s. 198.

22 Şikârî, *age.*, s. 234-235.

sım Bey'e, "Kâfir taifesinin ahdi dürüsttür. Arap taifesinin değildir" dedi ve Rodos'a gitmek için harekete geçti.²³ Buna karşılık Osmanlı kaynaklarında ise Cem'in esasında Şam'a gitmeyi düşündüğünü ancak Kasım Bey'in onu Rodos'a gitmeye ikna ettiğini belirtirler. Nitekim Şikârî, biraz da Karaman sülalesini iyiye çıkarmak adına böyle bir şey nakletmiş olma ihtimali çok yüksekti. Zira Kasım Bey'in kendisi de Cem'den önce Rodos'a elçi göndererek Osmanlılara karşı yardım talebinde bulunduğunu bilmekteyiz (10 Temmuz 1482).²⁴

Sonuç

Şikârî'nin eseri Karamanoğulları Beyliğinin Osmanlı egemenliğine girdikten sonraları Türkçeye kazandırılmıştır. Şikârî, temelde Yârcânî'nin *Şehnâme'sinin* Alâeddin Ali Bey'in dönemine kadarki olan kısmına galip ihtimalle kendi zamanına kadar olan Karaman tarihini ekleyerek Türkçeye çevirmiştir. Dönemin Anadolu Türkçesinin sade bir biçimiyle kaleme alınmış bulunan bu eser, hiç şüphesiz bir Osmanlı resmi tarih yazıcılığına tepki olarak oluşturulmuştur. Özellikle hadiselerle Karamanlıların penceresinden bakarak Osmanlı anlayışı dışında bir perspektif ortaya koymuştur. Ancak eserdeki yoğun taraftarlık havası, destansı hadiseler, olay anlatımındaki çelişkiler ve tarihlendirmenin kullanılmamış olması eserin kıymetine gölge düşürse de dönemin Anadolu kentlerinin sosyal-kültürel yapısı hakkında önemli bilgiler içermektedir.

23 Şikârî, *age.*, s. 243.

24 Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar (Doğu Akdeniz'de Savaş, Diplomasi ve Korsanlık 1480-1522)*, çev. Tülin Altıova, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2004, s. 145; M. Cavid Baysun, "Cem," *İA*, C 3, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 72-73.

KAYNAKLAR

Ahmet Eflâkî, *Menâkıbü'l-ârifin (Âriflerin Menkıbeleri)*, C I-II, çev. Tahsin Yazıcı, Marif Basımevi, Ankara 1953-1954.

Aksarayî, *Müsâmeretül-abbâr ve müsâyeretül-ahyâr*, çev. Mürsel Öztürk, TTK Yay., Ankara 2000.

Anonim Tevârih-i Âl-i Osman, nşr. F. Giese, haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1992.

Âşıkpaşazâde Tarihi, haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç, K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003.

Bayram, Fatih, “Şikârî Tarihi/Karamannâme”, *Notlar*, S. 32, Türkiye Araştırmaları Merkezi Yay., Kasım 2015, s. 115-133.

Baysun, Cavid, “Cem,” *İA*, C 3, MEB Yay., İstanbul 1977, s. 69-81.

Duda, Herbert W., “İbn Bibî'nin Selçuklu Tarihi”, *Şarkiyat Mecmuası*, C II, İstanbul 1958.

(Eldem), Halil Edhem, *Düvel-i İslâmiye*, Milli Matbaa, İstanbul 1927.

Enverî, *Düstûrnâme-i Enverî*, haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yay., İstanbul 2012.

Gök, Bilal, “Babailer İsyanı Ve Karaman Beyliği'nin Kurulmasına Etkisi”, *Hikmet Yurdu Dergisi*, 6/11 (Ocak-Haziran 2013), s. 217-232.

İbn Bibî, *el-Evâmirül-Alâ'iyye fi'l-umûri'l-Alâ'iyye*, C I-II, çev. Mürsel Öztürk, KB. Yay., Ankara 1996.

İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târih*, C IX, çev. Abdülkerim Özeydin, Bahar Yay., İstanbul 1989.

Kınalızade Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-suarâ*, C I, haz. İbrahim Kutluk, TTK Yay., Ankara 1989.

Koman, M. Mesud, *Şikârî'nin Karamanoğulları Tarihi*, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay., Konya 1946.

Köprülü, M. Fuad, “Selçukîler Devrinde Anadolu Şairleri Hâce Deh-hânî”, *Hayat Mecmuası*, S. 1 (1926).

Köprülü, M. Fuad, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Akçağ Yay., Ankara 2006.

Mehmed Neşrî, *Kitâb-ı Cibânnümâ*, C I, haz. M. Altay Köymen-F. Reşit Unat, TTK Yay., Ankara 1995.

Şikârî, *Karamannâme*, haz. Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu, Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yay., İstanbul 2005.

Taşkıran, Hasan, “Selçuklu Ailesinde İktidar Hakkından Doğan Bölünmeler”, *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 39/465 (2016), s. 20-25.

Vatin, Nicolas, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar (Doğu Akdeniz’de Savaş, Diplomasi ve Korsanlık 1480-1522)*, çev. Tülin Altıova, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2004.

Witteck, Paul, *Menteşe Beyliği*, çev. Orhan Şaik Gökyay, TTK Basımevi, Ankara 1944.

Yıldız, Sara Nur, “Şikârî,” *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C 39, TDV Yay., İstanbul 2010, s. 162-163.